

НОВЫ ЧАС



МІХАСЬ ЧАРНЯЎСКІ

Стар. 6

САЛІДАРНАСЦЬ БЕЗ МЕЖАЎ

Экс-кандыдат у прэзідэнты Беларусі Мікола Статкевіч узнагароджаны прэміяй Вілі Бранта «за асаблівую палітычную мужнасць». А сябар Статкевіча экс-прэм'ер Чэхіі, сацыял-дэмакрат Мілаш Зэман абраны прэзідэнтам.

Стар. 4

ТАНКІ КАСТУСЯ КАЛІНОЎСКАГА

150-годдзе паўстання 1863–1864 гадоў не абышлі ўвагай польскія літаратары, якія працуюць у жанры альтэрнатыўнай гісторыі.

Стар. 11

ГОНАР, ПАТРЫЯТЫЗМ І ЛЮДСКАЯ ТРАГЕДЫЯ

Стар. 14



ЧЫТАЙЦЕ
Ў НАСТУПНЫМ НУМАРЫ!

ЗБАЎЛЕННЕ
АД БЕЛАРУСКАСЦІ

Разважанні Ігара Мельнікава

АД РЕДАКТАРА

МАДЭРНІЗАЦЫЯ. МІСІЯ НЕВЫКАНАЛЬНАЯ

Сяргей ПУЛЬША

Слова «мадэрнізацыя» вельмі спадабалася беларускаму правадыру. Зараз з ягонай падачы «мадэрнізацыя» ўсё, што можна, і нават тое, што нельга, але хочацца. Але якім чынам гэта зрабіць рэальна, ніхто не ведае.

Шчыльная ўвага слову «мадэрнізацыя» была нададзена Аляксандрам Лукашэнкам пасля таго, як за права гэтага мадэрнізацыі ён раскрытыкаваў дрэваапрацоўчую сферу. І пасля гэтага пачалося.

На адной з прэс-канферэнцый Лукашэнка паведаміў, што марудна ідзе мадэрнізацыя паветранай абароны Беларусі. Нядаўна сказаў, што наспела неабходнасць карэннай мадэрнізацыі не толькі эканомікі, але і навуковай сферы.

Але гэтая мадэрнізацыя выглядае дзіўна. «Мы не можам дазволіць сабе распыляць сродкі дзеля задавальнення чыста акадэмічнай цікаўнасці. Беларуская навука павінна быць «заточаная» пад патрэбы нашай суверэннай дзяржавы і стаць больш кампактнай па сваёй структуры», — заявіў Лукашэнка.

Тут Аляксандра Рыгоравіча падлавіў акадэмік Вайтовіч, узгадаўшы, што тое самае Лукашэнка казаў напачатку 2000-х гадоў, і з тае пары нічога зроблена не было. Гэта і не дзіўна: яшчэ тады прэзідэнту адмыслоўцы казалі, што аснова ўсяго — фундаментальная навука, а яна і палягае ў тым, каб задаволіць «чыста акадэмічную цікаўнасць» чалавека за дзяржаўныя грошы. Ужо з гэтага фундаменту вырастаюць практычныя і новыя тэхналагічныя расшэнні, інавацыйныя вынаходніцтвы.

Літаральна днямі было заяўлена, што да 2015 года плануецца



цалкам завяршыць мадэрнізацыю ўстаноў аховы здароўя.

У мінулым годзе Лукашэнка заяўляў, што ім дадзена даручэнне да канца года завяршыць усе арганізацыйныя працы па комплекснай мадэрнізацыі дзяржаўных прадпрыемстваў. Сёлета, па яго словах, распрацоўваецца план на 12–15 сур'ёзных праектаў мадэрнізацыі.

Але ж ці магчыма мадэрнізацыя ў Беларусі? Калі мадэрнізацыю разумець як замену састарэлага абсталявання вытворчасці на новае, то яна складаная, але мажлівая. Былі б грошы.

Лукашэнка спадзяецца на крэдыты і інвестараў. Што тычыцца крэдытаў, то пры цяперашніх адносінах з Захадам чакаць адтуль шчодрых крэдытных ліній не выпадае. Нават МВФ не дае грошай без структурных рэформаў. Калі чакаць інвестараў, то для гэтага павінен быць створаны

спрыяльны бізнэс-клімац. Але ж пасля таго, як прэзідэнт «па сваім жаданні» фактычна нацыяналізуваў «Камунарку» і «Спартак», ні пра які прыход інвестараў марыць не даводзіцца.

Халера з ім, з Захадам. Можа, Масква нам дапаможа? Але такія планы выклікаюць больш смеху, чым сур'ёзных роздумаў. Па-першае, Масква зацікаўлена ў тым жа, што і Запад — у змене правілаў гульні і прыватызацыі беларускіх прадпрыемстваў, нават крэдыты Антыкрызіснага фонду ЕўрАзЭС абумоўлены пачаткам прыватызацыі. Да таго ж, як слухна кажа правадыр, Расія зацікаўлена ў банальнай скупцы прадпрыемстваў. Па-другое, як Расія можа мадэрнізаваць беларускія прадпрыемствы, калі яна не можа мадэрнізаваць нават свае?

Чаму Расія так нервова ставіцца да экспарту беларускіх нафтапрадуктаў з расійскай нафты? Ды

проста таму, што сама не здолела вывесці свае нафтапрацоўчыя заводы на ўзровень беларускіх і рабіць свой якасны бензін. І з гэтай краіны мы марым атрымаць сучасныя тэхналогіі?

Магчыма, і можна было б грошы ад продажу адных прадпрыемстваў накіраваць на мадэрнізацыю іншых, але Лукашэнка з гэтым нязгодны. «Нават калі б мы прадалі на 2–3 мільярды долараў уласнасць, гэтыя грошы былі б пакладзены ў золатавалютны рэзервы. Гэта нам не належаць грошы, і вам не належаць — гэта дзеям нашым належаць грошы. Таму яны павінны быць у золатавалютных рэзервах для падтрымання стабільнасці і незалежнасці нашай дзяржавы», — сказаў Лукашэнка.

У свеце ёсць адзін прыклад мадэрнізацыі «з апорай на ўласную моц». Гэта таварыш Іосіф Вісарыявіч Сталін, які, як кажуць яго-

ныя прыхільнікі, «прыняў Расію з сахарой, а пакінуў з атамнай бомбай». Але ж гэтая мадэрнізацыя каштавала мільёны чалавечых жыццяў з ГУЛАГам, «шарашкамі» і Сусветнай вайной. Хто не лічыць вайну фактарам мадэрнізацыі, хай паглядзіць на Урал: уся тэйтэйшая прамысловасць вырасла з эвакуяваных туды напачатку вайны ў тым ліку і беларускіх прадпрыемстваў.

Лаўры Іосіфа Вісарыявіча не даюць спакою Аляксандру Рыгоравічу. Беларускаму правадыру таксама хочацца дамагчыся звання «эфектыўнага менеджара». Вось і выходзіць сумнаведомы Дэкрэт прэзідэнта, які забараняе працоўным дрэваапрацоўчых прадпрыемстваў звальняцца з працы на перыяд мадэрнізацыі. Але Беларусь, — не СССР. У Беларусі няма «жалезнай заслонкі» з Захадам і мяжы з Расіяй. Беларусу ніхто не забароніць банальна кінуць працу і з'ехаць працаваць за мяжу. На «сталінскую мадэрнізацыю» тут не стае ні турмаў, ні тэрыторыі, ні насельніцтва.

Як вынік, для эканамічнай мадэрнізацыі патрэбная, найперш, лібералізацыя эканомікі, якая цягне за сабой лібералізацыю заканадаўства. Наданне большых свабод, хай і ў гаспадарчай дзейнасці, прыводзіць да большай самастойнасці ўласнікаў, што цягне за сабой і палітычныя пераўтварэнні. Украінскі Майдан быў магчымы толькі пры падтрымцы прадпрыемнікаў і бізнэсоўцаў, а «арабская вясна» пачалася з самаспаўнення «вольнага гандляра» Махамеда Буазізі ў Тунісе.

Таму сапраўдная мадэрнізацыя прыводзіць да страты ўлады. Беларуская ж ўлада, якая не здольная на «самастрачванне» і перадачу яе камусьці, проста вырачаная на правах любых мадэрнізацыйных працэсаў. Пра мадэрнізацыю можна толькі размаўляць, а не прыводзіць яе. Такім чынам — місія невыканальная.

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

10

10 ЛЮТАГА, НАДЗЕЛЯ

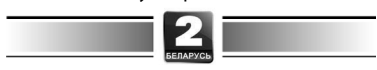


07.15 Камедыя «Асабліваці нацыянальнай рыбалкі» (Расія). 09.00, 12.00, 15.00 Навіны. 09.10 Арсенал. 09.40 Нашы. 09.55 Камедыны серыял «Мужчына ўнутры мяне» (Расія). 10.55 Медычныя таямніцы. 11.25 «Зона Х». Вынікі тыдня. 12.10 Камедыя «Каралева бензаклонкі». 13.45 Eurovision. Вынікі тыдня. 14.05 «Трыумф. Героям спорту». Дзённік. 14.15 Клуб рэдактараў. 15.15 Рэгіянальная праграма. 15.30 Заўтра - гэта мы!. 16.00 Культурныя людзі +. 16.35 Меладрама «Жорсткі раманс» (СССР). 1-я і 2-я серыі. 19.10 Дакументальна-біяграфічны цыкл «Мая праўда» (Украіна). 20.00 «Месца сустрэчы». Музычна-забаўляльная праграма. 21.00 У цэнтры ўвагі. 21.55 Журналісцкае расследаванне. 22.30 Містычная камедыя «Няма вестак ад Бога» (Іспанія-Францыя-Італія). 00.25 Камедыны серыял «Мужчына ўнутры мяне» (Расія).

16.15 Навіны спорту. 16.20 Фільм «Экіпаж». 18.50 АНТ прадстаўляе. «Я люблю Беларусь!». 20.00 Кантуры. 21.05 «Здабытак Рэспублікі». 23.20 «Yesterday live». 00.20-02.10 Камедыя «Пацалуў мяне на развітанне».



06.10 «Салдаты. Дзембель непазбежны». Серыял. 07.50 Фільм «Матч-пойнт». Вялікабрытанія-ЗША, 2005 г. 10.00 «Аўтапанарама». 10.30 «Жыць будзеце». 10.50 «Вялікі сьняданак». 11.30 «Таямніцы свету з Ганнай Чапман. Выкрыццё». 12.25 «Добры дзень, доктар». 13.00 Фільм «Вялікая змена». СССР, 1972 г. 4 серыя. 14.15 «Тэрыторыя памылак». 16.00 «Цэнтральны рэгіён». 16.30 «24 гадзіны». 16.50 «Аўтапанарама». 17.20 Канцэрт М.Задорнава. 19.30 «Тыздзень». Інфармацыйна-аналітычная праграма. 20.40 Фільм «Турэцкі гамбіт». 23.00 Прэм'ера. «Пякельная кухня - 2». 00.30 Фільм «Субмарына».



06.55 Таямніца душы. 07.20 Камедыя «Хачу ў турму» (Расія). 09.05 Камедыны серыял «Светлафор» (Расія). 10.15 Тэлебарометр. 10.20 Пазакласная гадзіна. 10.40 Альбарутэнія. 11.15 Пра мастацтва. 11.45 Вышэй за дах. 12.20 Эксцэнтрычная камедыя «Залатое цяля» (СССР). 2-я серыя.

14.15 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. 14.50 Біятлон. Чэмпіянат свету. Гонка пераследу. Мужчыны. Прамая трансляцыя. 16.05 Камедыя «Хачу ў турму» (Расія). 18.05 Біятлон. Чэмпіянат свету. Гонка пераследу. Жанчыны. Прамая трансляцыя. 18.55 Суперлато. 19.55 Хакей. Алімпійская кваліфікацыя. Данія - Беларусь. Прамая трансляцыя. У перапынку. 21.25 «Спортлато 5 з 36» і «КЕНО». 22.15 Навіны надвор'я. 22.50 Спорт-кадр. 23.35 Баскетбол. Ліга ВТБ. 01.15 Камедыны серыял «Светлафор».



07.00 Фільм «Сцяжынка ўздоўж ракі» (2011 г.). 10.15 «Сам сабе рэжысёр». 11.00 Весткі. 11.15 «Смехапанарама». 11.45 «У свеце жывёл». 12.15 Мультфільмы. 12.30 Фільм «Вылет затрымоўваецца». 14.00 Весткі. 14.15 «Чорныя дзюры. Белыя плямы». 15.05 «Холад». 16.00 «ХА». Маленькія камедыі. 16.15 Тэлесерыял «Сваты». 18.15 «Смяцца дазваляецца». Гумарыстычная праграма. 20.00 Весткі тыдня. 21.25 «Фактар А». 23.10 «Нядзельны вечар».



06.30 Вострасюжэтны дэтэктыў «Агент адмысловага прызначэння». 08.00 Сёння. 08.20 «Першая перадача». Аўтамабільная праграма. 08.50 «Іх норавы». 09.30 «Ямо дома!». 10.00 Сёння. 10.20 «Жывуць жа людзі!».

10.50 «Дачны адказ». 11.55 «Паедзем, паямо!». 12.30 «Цуд тэхнікі». 13.00 Сёння. 13.20 Вострасюжэтны серыял «Грамадзянка начальніца. Працяг». 16.50 «Жаночы погляд». 17.35 «Вочная стаўка». 18.30 Надзвычайнае здарэнне. Агляд за тыдзень. 19.00 «Сёння. Выніковая праграма». 19.55 «Чыстасардэчнае прызнанне». 20.40 «Цэнтральнае тэлебачанне». 21.35 Вострасюжэтны фільм «Сёмая ахвара». 23.20 «Рэакцыя Васэрмана». 23.50 «Школа зласлоўя». Ток-шоў.



05.00 М/ф «Доктар Айбаліт». 06.10 М/ф-мы. 07.45 «Мільён пытанняў пра прыроду». 08.00 М/с «Смешарыкі». 08.15 «Ведаем рускую». 09.00, 15.00 Навіны Садружнасці. 09.10 «Даведнік». 09.40 «Ежа». 10.10 «Незорнае дзяцінства». 10.30, 23.00 Т/с. 15.10 Ток-шоў «Яшчэ не разам». 15.50, 21.00 Т/с «Куля - дурніца». 20.00 Выніковая праграма «Разам». 03.35 М/ф «Дзесяць жыццяў ката Тытаніка».



07.00 Аб'екты. 07.15 Казкі для дзетак. «Аблавушак», «Матыльда», «Прыгоды і паходы». 07.45 «Калі сэрца ў чаканні», серыял. 6 серыя. 08.10 Беларусы ў Польшчы. 08.25 Зона «Свабоды» (аналітычная праграма). 08.55 Еўропа сёння (тэлечасопіс каналу «Нямецкая хваля»).

09.25 Навігатар (інфармацыйна-публіцыстычны тэлечасопіс). 09.40 Гісторыя пад знакам Пагоні (спазнаваўчая праграма). 09.50 Рэпартэр (інфармацыйна-публіцыстычная праграма). 10.20 Музычныя кліпы. 10.35 Рэмарка (культурніцкая праграма). 11.00 Асабісты капітал (эканамічная праграма). 11.15 Вагон (сатырычна-забаўляльная праграма). 11.25 Моўнік (лінгвістычная праграма). 11.35 Казкі для дзетак. «Аблавушак», «Матыльда», «Прыгоды і паходы». 12.05 «Калі сэрца ў чаканні», серыял. 12.30 «Час гонару», серыял. 9 серыя. 13.15 «Польская кухня», серыял. 14.25 «Ваенныя гульні», дак. фільм, 2009 г., Польшча. 3 серыя.

15.10 Назад у будучыню (гістарычная праграма). 15.20 МакраФон. «Рок-карона. 1994-1996», архіўныя запісы. 15.55 «Лэдзі ўдачы», маст. фільм, 2003 г., Польшча. 17.45 Кулінарныя падарожжы Робэрта Макловіча. 18.10 Невядомая Беларусь. «Найвышэйшая мера», дак. фільм, 2012 г., Беларусь. 18.50 Калыханка для самых маленькіх. «Польскія казкі і паданні». 19.05 «Сенсацыі ХХ стагоддзя», серыял. «Аперацыя «Берлін-45». 19.55 Гісторыя пад знакам Пагоні (спазнаваўчая праграма). 20.10 Дакументальная гадзіна. «Горад жанчын», дак. фільм. 21.00 Два на два (тэледыскусія). 21.25 Эксперт (інфармацыйна-аналітычная праграма). 21.55 Форум (ток-шоу). 22.40 Фільматэка майстроў. «Мой Нікіфар», маст. фільм, 2004 г., Польшча. 00.20 Відзьмо-невідзьмо (інфармацыйна-забаўляльны агляд). выд. 17. 00.45 Два на два (тэледыскусія). 01.15 Жаўтуха (сатырычная праграма).

Шаноўныя чытачы!

На жаль, газету «Новы час» немагчыма набыць у шапіках або крамах. Няма нас і ў дзяржаўнай сістэме распаўсюду Белпошты. Але можна падпісацца на «Новы час» і кожны тыдзень атрымліваць газету.

Падпісацца можна на любую колькасць месяцаў, аформішы банкаўскі ці паштовы перавод і накіраваўшы копію плацежнага дакументу на адрас рэдакцыі. (Глядзіце ўзоры квітанцый). Нашы рэквізіты. рахунак 3012741108019 у аддзяленні №539 ОАО «Белінвестбанка», код банка 153100739. Адрас банка. 220004, Мінск, вул. Калектарная, 11. Адрас рэдакцыі. 220113, Мінск, вул. Мележа, 1, офіс 1234.

Акрамя таго падпісацца можна ў офісе і ў нашых рэгіянальных прадстаўнікоў.

- Гомель. (8 029) 697 82 75 Аляксандр; Магілёў. (8 029) 604 34 57 Юрый; Мінск. (8029) 178 31 68 Вольга; Бабруйск. (8029) 628 75 01 Вольга; Слуцк. (8029) 364 42 60 Зінаіда.

Паважаныя чытачы!

Кошт аднаго нумара газеты да 2000 руб., аднаго месяца — 8000 руб. Дзякуй вам за разуменне і падтрымку!

Запрашаем да супрацоўніцтва распаўсюджвальнікаў газеты ва ўсіх рэгіёнах Беларусі. Даведка па тэл. +375 29 986 38 05

Advertisement for «Новы Час» newspaper with logo and website address www.novychas.org

Form for BELSATS electronic money transfer with fields for recipient, sender, amount, and bank details.

Form for CHIUP «Час навінаў» receipt with fields for account numbers, payment type, and recipient details.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

14

▶ 150 ГОД ПАЎСТАННЯ КАЛІНОЎСКАГА

ГОНАР, ПАТРЫЯТЫЗМ І ЛЮДСКАЯ ТРАГЕДЫЯ

Ігар МЕЛЬНІКАЎ

У гэтым годзе спаўняецца 150 гадоў знакамітаму Паўстанню Кастуся Каліноўскага. На жаль Беларусь не адназначна рэагуе на гэтую падзею, а між тым, менавіта гэтае паўстанне адыграла важнейшую ролю ў развіцці нацыянальнай самасвядомасці беларускага народа, абудзіўшы жыхароў колішняга Вялікага Княства Літоўскага ад літаргчнага сну, у які іх пагрузіла Расійская імперыя. Паўстанне 1863–1864 гадоў стала своеасаблівай нацыянальна-вызваленчай рэвалюцыяй супраць самадзяржаўя, дэспатызму і русіфікацыі.

Здаецца, гісторыя паўстання Кастуся Каліноўскага даследавана даволі глыбока і ўсебакова. Аднак людская памяць захоўвае яшчэ шмат цікавых і да сённяшняга дня невядомых гістарычных сюжэтаў.

Адзін з іх звязаны з гісторыяй шляхецкага роду Плюта з Гродзенскай губерні. Яго прадстаўнікі былі сапраўднымі патрыётамі. Яны аднымі з першых падтрымалі паўстанне Кастуся Каліноўскага і, стварыўшы атрад, мужна змагаліся супраць царскіх акупантаў.

Нагадаю, галоўнай мэтай паўстанцаў было адраджэнне незалежнасці Рэчы Паспалітай у межах 1772 года. У 1862 годзе ў Вільні быў арганізаваны Літоўскі правінцыяльны камітэт (ЛПК), які і пачаў рыхтаваць узброенае выступленне. На пачатку лютага 1863 года ЛПК звярнуўся да насельніцтва літоўска-беларускага краю з просьбай падтрымаць паўстанне. Адным з першых гэты народны ўздым падтрымаў багаты шляхціц з Гродзенскай губерні Станіслаў Плюта.

У Беластоку ён сфарміраваў атрад са сваіх сялян і мясцовай шляхты і ўдзельнічаў у некалькіх паспяхоўных аперацыях супраць царскіх войскаў. Трэба таксама адзначыць, што разам з бацькам ваяваў і сын Плюты — Кастусь. Пад Сямьтычамі паўстанцкі аддзел Плюты разам з іншымі паўстанцкімі часткамі супрацьстаяў 7 ротам царскіх войскаў з 4 гарматамі. Тады паўстанцы прымуслі рускія войскі адступіць, пры гэтым ім удалося захапіць некалькі гармат і іншыя трафеі.

Паўстанцкі аддзел пад камандаваннем Станіслава Плюты ўдзельнічаў і ў іншых сутыкненнях з царскімі войскамі. У адным з баёў атрад быў атакаваны казакі і амаль увесь загінуў. Рускія захапілі ў палон параненага шляхціца і яго сына. Абодва апынуліся ў Гродзенскай турме.

У той час у гэты астрог трапіла шмат знакамітых ураджэнцаў беларускай зямлі. За кратамі ў Гродна знаходзіўся Напалеон Орда, якога арыштавалі па абвінавачанні, што ён удзельнічаў у антыўрадавых выступленнях і падтрымліваў «польскіх злчынцаў». Акрамя гэтага ў Гродзенскім астрозе тады апынуўся і муж Элізы Ажэшкі Пётр, якога абвінавачалі ў дапамозе аднаму з кіраўнікоў паўстання ў гістарычнай Літве Рамуальду Траўгуту.

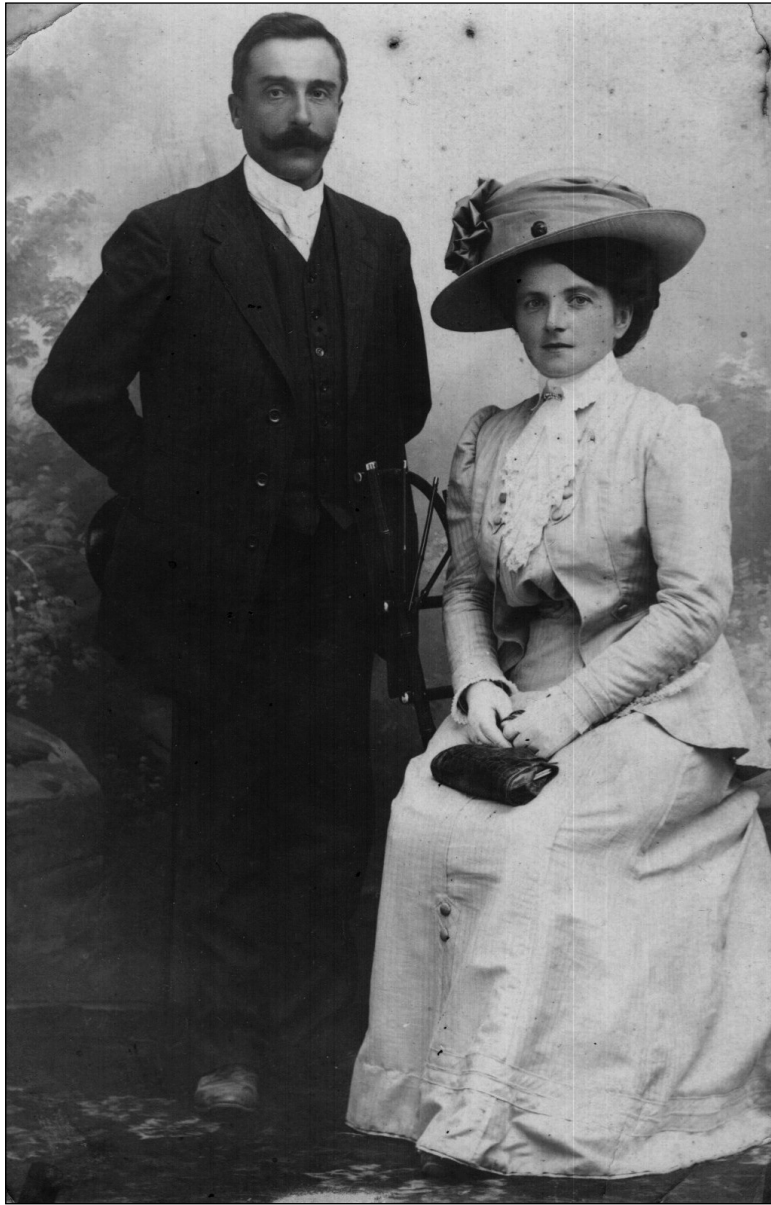
Пра тое, што бацька і сын Плюты трапілі ў рускую вязніцу хутка даведаліся іх блізкія. Малодшая дачка Станіслава Соф'я вырашыла пайсці на беспрэцэдэнтны крок. Яна накіравалася ў Вільню, каб сустрэцца з генерал-губернатарам Міхаілам Мураўёвым і папрасіць таго аб памілаванні для бацькі і брата.

І дзяўчыне ўдалося трапіць на аўдыенцыю да «Вешальніка». Яна расказала губернатару пра тое, як любіць бацьку і брата, спрабавала растлумачыць, чаму тыя выступілі супраць Расіі.

Мураўёў глядзеў на дзяўчыну з ухмылкай і рабіў выгляд, што слухае. Аднак пасля таго, як Соф'я скончыла, губернатар падышоў да яе і ціха сказаў: «У вас, спадарыня, ёсць адна магчымасць выратаваць сваіх блізкіх. Я мяняю ваша каханне на жыццё гэтых дурных «палякаў».

Соф'я глядзела на «Вешальніка» як на ўвасабленне д'ябла. Яна моўчкі павярнулася і пайшла да дзвярэй. Па сямейных паданнях, Мураўёў прамовіў ёй услед: «Зараз вы падпісалі сваім блізім смяротны прысуд». Жанчына потым усё жыццё будзе ўспамінаць тыя словы, сказаныя крывавым катом паўстання. Мураўёў паклаў перад дзяўчынай на вагі яе гонар і жыццё самых блізкіх для яе людзей. І яна выбрала першае. Праз некалькі дзён гродзенскі шляхціц, удзельнік паўстання Кастусь Каліноўскага, Станіслаў Плюта быў вешаны.

Аднак брату Соф'і Кастусю, калі так можна казаць, пашчасціла. Яго прысудзілі да высылкі ў глыбінныя губерні Расійскай імперыі. Шматлікія даследчыкі, аднак, лічаць, што гэтае «выратаванне» на самой справе было жудаснай карай для асуджаных. У судовых дакументах, якія маюць дачыненне да пакарання паўстанцаў Каліноўскага, досыць часта фігуруе фармулёўка «выслаць у аддаленыя губерні». Паводле афіцыйных звестак расійскіх уладаў, пасля падаўлення паўстання па прысудах ваенных судаў было выслана на катаржныя работы з пазбаўленнем правоў стану і канфіскацыяй маёмасці 972 чалавекі, 345 чалавек было адпраўлена на вайсковую службу шараговымі салдатамі, 864 — адпраўлены ў арыштанцкія роты, 4096 (каля 800 сямей) — высланыя «на водворенне на казенных землях унутры імперыі», нарэшце паводле пастановаў судаў 7531 чалавек быў высланы на жыхарства ва ўнутра-



Соф'я Плюта з мужам у Пецярбурзе



Мураўёў назірае як вешаюць паўстанцаў



Паўстанцы К.Каліноўскага

ня губерні імперыі. Апроч таго, з месцаў свайго жыхарства былі высленыя 629 сямей засяцкавай шляхты. Такім чынам, агульная

колькасць высланых з родных мясцінаў паўстанцаў сягала прыблізна 10 тыс. чалавек. Сярод іх большасць (57%) складалі жы-



Міхаіл Мураўёў-вешальнік

хары Паўночна-Заходняга краю Расійскай імперыі.

Беларускі даследчык Сяргей Токць адзначае, што высылку з родных мясцінаў у аддаленыя губерні як сродак пакарання паўстанцаў і іх прыхільнікаў улады сталі выкарыстоўваць ужо вясной 1863 года. Напрыклад, з Гродзенскай губерні ад пачатку паўстання да жніўня 1863 года былі высланыя 116 чалавек. У большасці сваёй гэтыя былі асобы, якія лічыліся «нядобранадзейнымі». Праўда, з іх ліку ў Сібір трапілі нямногія, паколькі большая частка высылалася ў цэнтральныя губерні імперыі і на Урал.

Летам 1863 года ўлады ўпершыню выкарысталі такі спосаб барацьбы з паўстанцамі як высылка жыхароў цэлага паселішча разам з жанчынамі і дзецьмі. Па прапанове Міхаіла Мураўёва-«Вешальніка» ад 24 ліпеня 1863 года былі высланы «на водворенне» жыхары шляхецкай ваколіцы Шчучкі ў Гродзенскім павеце. 30 верасня 1863 года гарадзенскі губернатар атрымаў загад ад віленскага генерал-губернатара Мураўёва «аб неадкладным высяленні жыхароў ваколіцы Лукавіца». У дакуменце, у прыватнасці, прапанавалася выслаць 37 сямей (каля 120 чалавек) разам з малымі і старымі ў Самарскую, Кастрамскую і Астраханскую губерні.

Сын гродзенскага паўстанца Кастусь Плюта быў пасланы у Томскую губерню, вёску Марыінск. Варта падкрэсліць, што да сярэдзіны 1867 года ў розныя куткі Томскай губерні было выслана каля 5 тысяч паўстанцаў з тэрыторыі былой Рэчы Паспалітай. Такая высылка шляхты Беларусі, Польшчы і Літвы рабілася дзеля паступовай «дэградацыі» гэтага саслоўя, таму што былых паўстанцаў залічвалі ў катэгорыю «государевых крестьян». У архіўных дакументах 1868 года, у прыватнасці, пазначалася, што Кастусь Плюта, шляхціц Гродзенскай губерні, 26 гадоў, не жанаты, пасланы без захавання маёмасных правоў. На радзіму Кастусь вярнуўся толькі напрыканцы жыцця.

Соф'я Плюта праз два гады пасля паўстання з'ехала ў Пецярбург і там выйшла замуж за шляхціца Андрэя Меера. Пазней сям'я вярнулася ў Паўночна-Заходні край Расійскай імперыі. Па ўспамінах родных Соф'я Станіславаўна часта ўгадвала сустрэчу з Мураўёвым-вешальнікам і дакарала сябе за тое, што не ўратавала брата і бацьку.

Памяць пра гэтых людзей, сапраўдных змагароў за незалежнасць Рэчы Паспалітай і гістарычнай Літвы, жыве і сёння. Тыя, хто падтрымаў Кастуся Каліноўскага ў 1863 годзе, былі сапраўднымі патрыётамі, і іх жыццё ўпісана залатымі літарамі ў летапіс гісторыі Беларусі.

